

autem præ desiderio mercedis. « Qualis erit illa dies (ait S. Hieronym. epist. XVIII. ad Eustoch.) cum tibi Mater Domini occurret choris comitata virginis, cum post rubrum mare, submerso cum suo exercitu Pharaone, tympanum tenens præcinet responsuris: Cantemus Domino, gloriose enim honorificatus est, quum et ascensorem projecit in mare? Tunc Thecla in tuos læta volabit amplexus. Tunc et ipse Sponsus occurret, et dicet: Surge, veni proxima mea, speciosa mea, columba mea, quia ecce hiems transivit, pluvia abiit sibi. Tunc angeli mirabuntur et dicent: Quæ est ista prospiciens quasi diluculum, speciosa ut luna, electa ut sol? Videbunt te filia et laudabunt reginæ, et concubinæ prædicabunt. Tunc parvuli, de quibus in Isaia Salvator effatur: Ecce ego et pueri mei, quos dedit mihi Dominus; palmas victoriae sublevantes, consono ore cantabunt: Hosanna in excelsis. Benedictus qui venit in nomine Domini: Hosanna in excelsis. Tunc centum quadraginta quatuor millia in conspectu throni et sentrum tenebunt citharas, et cantabunt canticum novum, etc. Quotiescumque te vana sæculi delectaverit ambitio, quoties in mundo videris aliquid gloriosum, ad paradisum mente transgredere, esse incipe quod futura es, et audies a Sponso tuo: Pone me sicut umbraculum in corde tuo, sicut signaculum in brachio tuo. »

CONCIO III.

EXTREMI JUDICII SENTENTIA.

I. Formidanda ob integritatem iudicis. — II. Ob magnitudinem rerum quæ obtinentur vel perduntur. — III. Ob immutabilitatem. — IV. Ob efficaciam.

THEMA.

Vox clamantis in deserto. Luc. III.

Quid sibi vult, auditores, quod præcursor Domini vocem se clamantis, non clamantem dicit? Quis est iste clamans? S. Ambrosius in cap. III. Lucæ assertit esse ipsum Christum, cuius prænuntius fuit Joannes, sicut vox præcedit verbum. Ita est, auditores; sæpe in hoc mundo clamavit Christus Dominus ad revocandos ad se peccatores, et quidem usque ad ultimum spiritum, siquidem *Clamans magna voce expiravit*. Verum idem ipse magis adhuc clamabit in iudicio extremo. Clamabit, inquam, quia loquetur ad omnes gentes, quæ unquam extiterunt. Clamabit in deserto, quia in die illo totus mundus erit desertum extra vallem Josaphat: nullam domum, nullam maceriam, nullum passerem, nullam muscam usquam videre erit. Clamore deinde suo valles exaltabit, quando ad electos dicet: *Venite benedicti*; montes humiliabit, cum ad improbos dicet:

Discedite a me maledicti: denique in die illa *Videbit omnis caro salutare Dei*; Christum scilicet in carne, mundi totius iudicem. Quando ergo in processu illius iudicii ad decretum iudicis venimus, id nunc consideremus.

I. Formidabilis est hæc sententia. Primo a constantia et integritate iudicis, qui in dictanda et ferenda illa sententia ad solam attendet justitiam, adeoque nullis precibus, nullis lacrymis, nullis promissis, nullo emendationis et pœnitentiæ proposito, nulla sanctorum intercessione, ab æquo dimovebitur; nullius terrebitur nobilitate, nullius eruditione, nullius auctoritate, potentia, divitiis; nullius admittet excusationes. In humanis quidem iudiciis solent sæpe ista vim habere ad flectendos, vel etiam pervertendos iudices. Absolvuntur et liberantur e vinculis aliqui ob eorum preces et lacrymas, alii ob magnatum intercessionem, alii propter generis splendorem, quia reges, principes, nobiles: alii ob doctrinam et eruditionem, alii ob divitias. Sed nihil horum proderit, aut juvabit quidquam coram illo iudice. Sic enim eum peccatoribus iratum alloquitur in persona eorum Jeremias, Thren. III. *Nos inique egimus et ad iracundiam provocavimus: idcirco tu inexorabilis es. Operuisti in furore*, (hoc est, operuisti ira quasi velo faciem tuam, ne quemquam agnosceres, videres vel audires lacrymantem, obsecrantem, genua flectentem, sed ut sine respectu omnes reos cæderes) *et percussisti nos: occidisti, nec pepercisti: opposuisti nubem tibi, ne transeat oratio*. Tunc ergo verificabitur id de Christo, quod dixit servus piger domino suo nobili, Luc. XIX. *Timui te quia homo austerus es, tollis quod non posuisti, et metis quod non seminasti*. Cui respondit dominus, non negando se austerum esse, id est, fore in iudicio et exigendis rationibus, sed inferendo: *Sciebas quod ego homo austerus sum, tollens quod non posui et metens quod non seminavi, et quare non dedisti pecuniam meam ad mensam, etc.?* Ubi discimus nullam excusationem valituram in iudicio apud durum illum iudicem; proinde nobis attendendum esse, nec spem in excusationibus ponendam. Apud homines solent interdum locum habere etiam frivolæ purgationes, veluti si dicamus, nos esse sæculares, et in sæculo versari inter varia peccandi pericula et negotia externa, proinde non posse nos cavere ebrietatem, juramenta, execrationes, detractiones, etc. Ad hæc vitia nobis innata esse, vel longa assuetudine ita adhærere, ut exui non possint. Item plurimos esse, qui hæc faciant, imo communem consuetudinem, respondere poculis, jurare, execrari, fallere, mentiri, etc. Rursum alios gravius delinquere, egerare, blasphemare, ebrios rixari,

vomere, insanire, etc. nos vero nihil tale, etiam in ebrietate committere. Hæc, inquam, et similia nihil omnino flectent austerum illum iudicem, quem proinde hic summopere timere et sedula negotiatione nobis conciliare debemus.

II. A pondere et magnitudine rerum, quæ bonis et malis adjudicabuntur. Iudicia humana non possunt nisi de fortunis, corpore et vita decernere: at extrema illa sententia de summis et æternis bonis ac malis, corpus et animam concernentibus decernet. Non ibi agetur de limitibus, de stillicidiis, de restitutione pecuniarum; neque de existimatione, exilio, capite, etc. sed de rebus tanti momenti, quas nulla hominis cogitatio potest comprehendere; siquidem prolata sententia: *Ibunt reprobi in supplicium æternum, iusti autem in vitam æternam*, ut ait Dominus Matth. XXV. Primo ergo quod attinet ad sententiam electorum, exhibetur eis a Domino summus favor, gratia et amicitia, cum ad eum evocantur: *Venite*. Quantum est hoc bonum, vocari et recipi in amicitiam Dei? Exhibetur affluentia honorum omnium cum vocantur *benedicti Patris*; benedictio enim Dei includit omne bonum. Exhibetur eis regnum cælorum, adeoque cælum et omnia bona, quæ in cælo sunt: visio et fructio Dei, societas sanctorum, dotes corporum omnesque deliciae. Exhibetur autem pleno jure possidendum, et quidem duplici titulo, hæreditatis, cum audiunt: *possidete*; (Græce, tamquam hæreditatem possidete) et mercedis, cum additur: *Esurivi enim et dedistis mihi manducare, etc.* Exhibetur firmiter et perpetuo possidendum, in verbo illo, *possidete*. Quid majus alicui præstare Romanorum imperator posset, quam si eum amicissimum et consortem imperii sui eligeret? Sed quantum est hoc respectu illius, quod dat electis Deus? Quid enim hominis amicitia cum amicitia Dei? Quid terrenum et fluxum regnum respectu illius cælestis et æterni? Hoc igitur est dulce illud melos in auribus electorum, de quo Isaia XXX. dicitur: *Canticum erit vobis, sicut nox sanctificata solemnitatis* (qualis erat nox, qua Hebræi transierunt mare rubrum et submerso Pharaone cecinerunt: *Cantemus Domino, etc.*) *et lætitia cordis sicut qui pergit cum tibia aut intrat in montem Domini ad sortem Israel*. Hoc est illud manna absconditum, et calculus ille candidus quem vincentibus promisit Christus Apoc. II. dicens: *Vincenti dabo manna absconditum, et dabo illi calculum candidum*. *Manna*, quia inenarrabilem felicitatis dulcedinem continet; *absconditum*, quia latet nos in hoc sæculo, nec quisquam id sufficienter æstimare potest, nisi qui accipit. *Calculus candidus*, quia felicissimo suffragio (suffragia enim

calculis seu lapillis ferebantur, absolventia candidis, condemnantia nigris, juxta id Ovidii lib. XV. *Metamor.*

Mos erat antiquis niveis atrisque lapillis, His damnare reos, illis absolvere culpa.)

Non solum absolvet eos ab omni pœna et timore; verum etiam transcribet summæ felicitati. Cogitate hic, auditores, quanta sit electorum lætitia futura, cum vocem istam audient. Omnes procul dubio præ gaudio primo exsurgent, deinde in genua vel etiam in faciem procumbent, ut iudicem adorent, eique gratias agant, quod tantum bonum ipsius potissimum meritis et sanguine eis obvenit. Sane cum hunc calculum adhuc vivens accepisset S. Franciscus, revelationem videlicet suæ prædestinationis, totis octo diebus nihil aliud egit, quam perpetuo exclamare: *Laudetur Dominus Deus meus, ipsi gloria et honor sine fine*: ita ut horas etiam canonicas dicere oblivisceretur.

Quantum porro mellis sententia electorum continet, tantum e contra fellis habet sententia reproborum, ad quos conversus Iudex vultu terrifico dicit: *Discedite a me maledicti in ignem æternum, qui paratus est diabolo et angelis ejus*. Ubi audis primo pœnam damni, seu ejectionis a conspectu Dei, cum ait: *Discedite a me*. Et quid est, amore Dei discedere vel ejici a Deo? Quis hoc nobis explicare queat? Dicat nobis Absalon, qui a facie patris optimi, Davidis, exclusus optavit potius interfici a patre, quam eo irato exclusus vivere. II. Reg. XIV. Dicat nobis Syllanus filius Manlii Torquati, qui cum Macedonia infeliciter administratæ convictus esset, et sententiam patris in se latam hanc audisset: *Filium meum et republica et domo mea indignum iudico, protinusque e conspectu meo abire jubeo*; tam tristi patris sententia percussus lucem ulterius intueri non sustinuit, suspendioque se proxima nocte consumpsit. Val. Max. lib. V. c. VIII. Dicant milites Alexandri Mammæi tumultuantes, qui cum a duce suo audirent hoc tonitruum: *Abite hinc ex Alexandri conspectu, Quirites, armaque e vestigio projicite*; adeo sunt perterriti, ut positis armis ac sagis non ausi sint in castra redire, sed huc illuc in alienas domos territi confugerint. Major. tom. III. Canic. coll. II. Dicat Turannius exactæ diligentia senex, ut scribit Seneca de brevitate vitæ cap. ult. qui post annum nonagesimum cum vacationem procurationis a Caio Cæsare ultro accepisset, componi se in lecto et velut exanimem a circumstante familia plangi jussit. Ita nimirum a mœstitia occupatus fuit, ut vivere non vellet, depositus ab officio. Quid erit igitur excludi a conspectu, amicitia et domo

Dei? Quid deici de gradu filiorum Dei et celestis hæreditatis? Sed pergamus. Audis secundo malorum omnium sentinam in reprobos congestam, cum dicitur: *Maledicti*. Quidquid calamitosum excogitare potes, hac voce comprehenditur et congeritur in damnatos: quamquam id non Deo, sed sibi adscribere debent; a peccatis enim originem trahit maledictio, non a Deo, sicut benedictio. Unde præcise vocantur maledicti non maledicti Patris. Audis tertio, pœnam sensus eamque inter omnes acerbissimam, ignis videlicet et quidem æterni. Non mittuntur ad sæculi præteriti miserias et calamitates, non in carcerem vulgarem aut exilium, sed ad supplicium omnium acerbissimum, in carcerem inferni omnium teterrimum et obscurissimum, nec ad decem, centum, aut mille annos, sed quamdiu Deus erit Deus. Audis quarto, ignem illum non homini paratum, sed diabolo, (sicut fovea lupis, non hominibus capiendis paratur) neque ad devorandos homines, sed ad absterrendos potius accensum fuisse; siquidem ab eo fugere potuerunt etiam cum peccarunt, quod non potuerunt dæmones. Hoc est illud verbum asperum prædictum Ps. XC. et de quo Isaias cap. XXX. dixit: *Labia ejus repleta sunt indignatione, et lingua ejus quasi ignis devorans; Spiritus ejus velut torrens inundans usque ad medium colli ad perdendas gentes in nihilum*. Ad medium colli pertinet hic torrens, quia vitam impiis non eripiet, sed in pœnis conservabit; perdet eos in nihilum, quia in inferno clausi, nullibi invenientur. Hic est ille lapis, de quo Christus Matth. XXI. dixit: *Qui ceciderit super lapidem istum, confringetur; super quem vero ceciderit, conteret eum*. Cecidere improbi dum viverent super lapidem istum, et in anima contracti fuerunt, quamvis non contriti, quia per pœnitentiam reparari poterant. Cadet ibi lapis super illos et conteret eos, quia tunc nulla spes redintegrationis supererit, et quia omnibus omnino bonis, honore, fama, deliciis, opibus, vita, salute exuentur, quod plane est conterere. Quæ hic mens damnatis erit? Quæ lacrymæ? Qui singultus? Quæ execrationes et blasphemias? Ibi locum habebunt et audientur verba illa nefanda Job III. *Pereat dies in qua natus sum, et nox in qua dictum est: Conceptus est homo. Dies illa vertatur in tenebras, etc.* Maledicent Deo, angelis, parentibus, præpositis, præceptoribus, dæmonibus, seductoribus suis, creaturis denique omnibus. Hæc erit musica, hæc cantilenæ, hæc matutinæ, hæc caudes, hæc vesperæ, quas infelices illi canent sine fine.

III. Ab immutabilitate sua; siquidem hæc sententia nunquam retractabitur, nullaque de causa relaxabitur. Conceduntur in iudicii hu-

manis appellationes ad superiores iudices, e causarum revisiones, quia fortassis iudex ignorantia laboravit vel affectu. Sed nihil tale sperandum in ultimo illo iudicio, quia Iudex est omnium supremus, quique præterea nec ignorantia ulla decipi, nec affectu vinci potest. Immutabilis hujus sententiæ typum habemus Gen. XXVII. in benedictione Isaac, quam præripuit Jacob fratri suo. Multis enim precibus et lacrymis conatus est et Esau postea impetrare benedictionem. Irrugit clamore magno, et consternatus ait: *Benedic etiam et mihi pater mi*. Et rursus: *Numquid non reservasti et mihi benedictionem*. Denique: *Num unam tantum benedictionem habes, pater? Mihi quoque obsecro ut benedicas*. Sed frustra: *Vives in gladio, inquit pater, et fratri tuo servies*. Ita reprobos non audiet Christus amplius, nec mutabit decretum suum. *Irregressibilis est illa sententia, inquit S. Cyprianus, serm. de ascens. Christi, et immutabile iudicium, stabit damnationis hujus immobile constitutum*. Nullæ sufficient lacrymæ ad decretum hoc eluendum, vel ignem illum extinguendum. Si Deus diceret Judæ vel cuilibet damnato: *Singulis millenis annis pro tuis peccatis emittes unam tantum lacrymam, et quando hoc modo per tanta annorum intervalla tot lacrymas emiseris ut iis totam mundi capacitatem impleas, miserebor tui, teque ex inferni ignibus eripiam, gauderet sane Judas gaudio ineffabili, eo quod haberet salutis quamdam spem*. Sed quam longa hæc spes foret? Quam vasta annorum spatia in pœnis emetienda forent? Quot millena annorum millia ei expectanda, antequam lacrymis suis vel scyphum unum impleret? Quot milliones annorum ut amphoram? Quot cubi millionum ut dolium? Quando ergo cubiculum? Quando domum? Quando urbem? Quando unam provinciam? Quando terram? Quando aerem? Quando cælum lacrymis suis completeret? At jam infelix Judas ne quidem hanc spem habet, sed etiamsi hac ratione totum mundum lacrymis implevisset, necdum finis, necdum medium, necdum principium esset ejus miseræ æternitatis, quia novus ei mundus lacrymis implendus pararetur a Deo, et post hunc tertius, quartus, quintus et deinceps sine numero. Idem dicendum ex adverso de gloria electorum.

IV. Ab efficacia: siquidem id, quod enuntiat, mox etiam efficit, nec indiget aliis justitiæ ministris. Hominum decreta non efficiunt per se, quod decernunt, per alios executioni mandari debent, quæ sæpe impeditur; ut cum reus vi eripitur, vel nemo executor esse vult aut potest. Sententia Christi quod decernit simul etiam faciet. Unde Isa. XXX. dicitur: *Lingua ejus quasi ignis devorans; quia scilicet summa vi*

immittet ignem in damnatos, eosque involvet undique. Eadem ratione dicitur gladius utraque parte acutus, egrediens ex ore Dei, Apoc. I. et penetrans instar fulguris, Deuteron. XXXII. *Si acvero ut fulgur gladium meum*. Primo enim gladius iste bis acutus dividet cælum et terram; cælum enim electis reserabit, terram vero damnatis immenso hiato aperiet mox deglutendis.

Deinde dividet electos a reprobis, illos evehendo ad cælum, hos ad inferos detrudendo. Ut enim arca federis tempore messis transiens Jordanem, eum divisit, ut partes inferiores decurrerent in mare mortuum, superiores vero intumescerent in præaltum montem, Jos. cap. III. sic in messe universalis iudicii Christus ita dividet reprobos ab electis, ut illi quidem repente descendant in infernum, foetidissimum mortis mare, hi vero ad cælos evehantur.

Tertio, dividet damnatos a damnatis, ita ut singuli singulas sedes et pœnas habeant pro ratione meritorum suorum diversas. Erit ergo sententia illa: *Vox Domini intercedentis flammam ignis*. Ps. XXVIII. quia ignem gehennæ ita singulis accendet et applicabit, ut neminem plus vel minus cruciet, quam meruerit unusquisque; quod S. Gregorius lib. IV. dial. exemplo solis pulchre ostendit: *Sicut in hoc mundo, inquit, sub uno sole multi consistunt, nec tamen ejusdem solis ardorem æqualiter sentiunt quia alius plus aestuat, alius minus; ita illic in uno igne non unus modus est incendii, quia quod hic diversitas corporum, hoc illic agit diversitas peccatorum, ut ignem non dissimilem habeant, et tamen eosdem dissimiliter exurat*. Ab eodem sole magis torrentur et aestuant homines sub uno quam sub altero climate, v. g. qui sub zona torrida, quam qui extra in Germania, Gallia, etc. ita inferorum sedes alii alii inflammatiores sunt.

Quarto, dividet mortem a vita. Qua ratione, inquis? Quamdiu hic vivimus, mors et vita in nobis simul morantur, ut docet S. Augustinus lib. XIII de civ. Dei cap. IX. X. et XI. quia mors de vita nostra quotidie aliquid abrodit, sicut ignis de candela; unde morientes dicuntur, quos jam incipit mors avidissime depascere et prorsus devorare. Habent ergo miseri solatium in hac vita, quia domi suæ mortem alunt, quæ finem tandem imponet miseriis eorum, cum eos jugulabit. Sed non habebunt tunc solatium hoc damnati, quia mortem, quæ unicuique solatium esse posset, auferet ab eis sententia damnationis. Hadrianus imperator quidam ab eo iniuriam jugulatus, Severianus nomine, moriens imprecatus est, *Ut cum mori cupiet, non possit*. Dicitur, factum; Hadrianus post morbum, sæpius frustra invocata morte, sæpe seipsum occidere voluit. Exstat ejus epistola, in qua ait: *Quam*

miserum est mortem optare et mori non posse! Idem hoc tormentum, non imprecabitur, sed potenti virtute infliget Christus reprobis, ut cum mori cupient, non possint. Quod nunc ut maximum malum equis velisque fugiunt, id tunc avidissime quærent ut vivere in igne desinant: sed irrita erunt vota; fugiet ab illis desiderata mors. Unde Innocentius Papa. lib. de contemptu mundi cap. IX. ait: *Quærent mortem et non invenient*. Apocal. IX. O mors! quam dulcis esses, quibus tam amara fuisti: te solam desideranter optabunt, qui te solam vehementer abhorruerunt. Verum non invenient. *Fit miseris mors sine morte, inquit S. Gregorius lib. IX. moral. c. XLVIII. finis sine fine: quia et mors vivit, et finis semper incipit*. Ergo auditores, ne contingat nobis quærere aliquando, seu optare mortem nullibi invenientem, quæramus nunc, dum vivimus, vitam omnibus prostantem, etc.

CONCIO IV.

QUÆ VITIA MAXIME DEPONENDA, UT VIAM DOMINO PAREMUS.

- I. Valles implendæ: 1º Pusillanimitas. 2º Pigrilla. —
- II. Montes humiliandi: 1º Avaritia. 2º Superbia. —
- III. Prava dirigenda: 1º Injustitia. 2º Vitia carnis, 3º Gula. 4º Libido. —
- IV. Aspera complananda: 1º Iracundia. 2º Vermis conscientie.

THEMA.

Parate viam Domini. Luc. III.

Duo sunt officia concionatoris, docere et movere. Utrumque præstitit Joannes, ut apparet in hodierno Evangelio. Moventis verba sunt illa: *Parate viam Domini, rectas facite semitas ejus*. Docentis vero illa: *Omnis vallis implebitur, etc.* Vult igitur et præcipit Joannes ut paratur via Domino, et præterea docet quomodo paranda sit. Quatuor autem faciunt, qui viam regi parant: foveas implent, tumores terræ complanant, saxa remouent, et quantum fieri potest, rectam ac compendiosam aperiunt viam per agros et campos. Quatuor ergo hi viarum defectus seu incommoditates sunt, vallium humilitas, collium tumor, semitarum ambages, saxorum asperitas. Omnes hos defectus remouet Joannes, cum ait: *Omnis vallis implebitur, et omnis mons et collis humiliabitur; et erunt prava in directa et aspera in vias planas*. Quod si igitur in cordibus nostris emendemus hos errores, utique censebimur viam Domino præparasse. Id vero qua ratione faciendum sit, videbimus.

I. Valles implendæ sunt. Vallis una est pusillanimitas, desperatio, timor, etc. multorum in cordibus ejusmodi sunt valles. Via cæli nimis difficilis, et vita Christiana nimis rigida illis